

PELASTUSSUUNNITELMA

KOULUN TURVALLISUUSTYÖ ON USEIDEN ASIOIDEN YHTEENSOVITTAMISTA JA YHTEISTYÖTÄ MONIEN TOIMIJOIDEN KANSSA.

Visio - Koulun turvallisuustyön tavoitteena on, että yksikään koululainen ei loukkaannu ja yhtäkään tapaturmaa tai onnettomuutta ei satu.

Päämäärä - Koulun omin toimenpitein yhteistyössä eri toimijoiden kanssa edistetään koulun turvallisuutta.

- Pelastussuunnitelman laatimisohteita koululle
- Pelastussuunnitelmassa esitettävät asiat. (Esimerkki koulun pelastussuunnitelman sisällysluettelosta)
- Paloturvallisuus pelastussuunnitelmassa
- Mitä voin tehdä koulun paloturvallisuuden hyväksi

TURVALLISEN KOULUN KOLME KULTAISTA SÄÄNTÖÄ

Ehkäistään etukäteen vaaratilanteet koulurakennuksessa ja koulun eri toiminnoissa.

Tämä edellyttää, että koulurakennukseen ja koulun eri toimintoihin (oppitunnit, välitunnit, retket, opintokäynnit, yökoulut jne.) liittyvät vahinko- ja onnettomuusvaarat on selvitetty ja tiedostettu.

On suunniteltu etukäteen, miten koulu takaa koulun oppilaiden, opettajien ja muun henkilöstön turvallisuuden.

Miten vaarat pyritään estämään ennalta. Koulussa on myös selvitetty, miten toimitaan vaaratilanteessa ja miten toimintaa voidaan jatkaa erilaisissa häiriötilanteissa.

On varauduttu suorittamaan sellaiset pelastustoimenpiteet, joihin koulussa omatoimisesti kyetään.

- Hälytys- ja toimintaohjeet on laadittu.
- Rakennuksesta poistuminen on suunniteltu.
- Koululaiset ja opettajat sekä muu henkilöstö on koulutettu.
- Tarpeellinen välineistö on hankittu.

Koulun on pärjättävä omatoimisesti, kunnes ambulanssi, palokunta tai poliisi saapuu paikalle.

TURVALLISUUSTYÖN LÄHTÖKOHTINA OVAT TAHTO JA KYKY

Jokaisella on oikeus työskennellä turvallisessa kouluyhteisössä. Koulun hyvä turvallisuuskulttuuri näkyy siinä, miten koulun viralliset ja epäviralliset säännöt, toiminta- ja käyttäytymismallit sekä arvot ja periaatteet toteutuvat käytännössä.

On tärkeätä, että yhteiset päämäärät kirjataan koulujen opetussuunnitelmiin. Turvallista koulua rakennetaan oppilaiden, vanhempien, rehtorin, opettajien ja muun kouluhenkilöstön yhteisin ponnistuksin:

- oppilaista huolehtivat kaikki koulun aikuiset
- koulun ylläpitäjä vastaa sen vastuulla olevista seikoista
- rehtori on koulun turvallisuusjohtaja ja hän vastaa turvallisuudesta kuten kaikesta muustakin koulun toiminnasta
- opettajat vastaavat omasta opetusryhmästään
- koko henkilöstö vastaa koululaisten turvallisuudesta koulupäivän aikana
- koululaiset sitoutuvat noudattamaan koulun järjestyssääntöjä

Turvallisen koulun aikaansaaminen edellyttää

1. että koulussa arvostetaan ongelmien havaitsemista ja ennakoivaa poistamista,
2. sen tiedostamista, että jokainen kouluyhteisössä voi vaikuttaa omaan ja toisten turvallisuuteen,
3. että koulu huolehtii koulurakennuksen, sekä oppituntien, välituntien, retkien ym. koulun toimintojen turvallisuudesta,
4. että koulussa on hyvin toimiva avunantojärjestelmä (kaikki tietävät mistä saa apua ja osaavat toimia hätätilanteessa) ja jatkohoito tapaturma- ja onnettomuustilanteissa.

Koulun turvallisuusvastaava

- raportointivastuussa koulun rehtorille
- toimii yhteyshenkilönä eri toimijoiden välillä, mm. pelastuslaitokseen
- lisäksi koulussa tarvitaan turvallisuustyön strategia ja
- virallinen turvallisuustyötä tekevä elin

Omat tiedot turvallisuusasioista, taidot toimia oikein hätätilanteessa ja oikea asenne saattavat pelastaa henkiä.

OPPILAIDEN OSALLISTUMINEN JA VAIKUTUSMAHDOLLISUUDET TURVALLISUUSTYÖSSÄ

Koulu on koululaisten työpaikka.

- Jokaisen oppilaan turvallisuus on taattava kaikkina koulupäivinä.

Lapsilla tulee olla oma osuutensa turvallisuustyössä. He tietävät usein parhaiten, missä riskit ovat ja heiltä saa hyviä parannusehdotuksia. Lapsia kannustetaan suunnittelemaan koulun turvallisuutta ja etsimään vaikutuskanavia ehdotusten toteuttamiseksi.

Oppilailla on oma edustaja koulun turvallisuuselimessä.

Keskustelu auttaa lapsia tunnistamaan koulun riskejä

Tarkkailemalla ja tekemällä johtopäätöksiä lapsi oppii ennakoimaan mahdollisia vaaratekijöitä ympäristössään.

On tärkeätä, että luokassa keskustellaan

- Mitä tapahtui?
- Miksi tapahtui?
- Miten tapahtui?
- Milloin tapahtui?

TOIMET TURVALLISUUDEN EDISTÄMISEKSI

Koulun turvallisuuskulttuurin kartoitus

Turvallisuuden kannalta arvioidaan koulurakennus ja kaikki toiminnot:

- henkilöturvallisuus
- koulupihan turvallisuus
- koulutyön turvallisuus
- turvalaitteiden hoito ja huolto (turva- ja merkkivalaistus, paloilmoitin, automaattinen sammutuslaitteisto, palo-ovet)
- kouluyhteisön ilmapiiri, psykososiaalinen turvallisuus
- liikenneturvallisuus ja koulumatkat
- rakennusturvallisuus
- työturvallisuus
- paloturvallisuus (omatoiminen palotarkastusohje, siisteys ja järjestys, sähköturvallisuus, tuhopolttojen torjunta, palotarkastukset, päivittäistä paloturvallisuutta koskevat ohjeet, rakennuksen paloturvallisuus)
- sähköturvallisuus
- vaarallisten kemikaalien säilytys ja käyttö
- ympäristöturvallisuus
- tuoteturvallisuus
- rikosten ehkäisy (ilkivalta, murrot, tuhopolto)
- kiinteistön hoito ja huolto

Turvallisuustyön nykytilanne

- mitä turvallisuustyötä koulu tekee?
- tilastoiko koulu tapaturmat, läheltä piti tilanteet ja onnettomuudet?
- vahvistetaanko oikeita toimintatapoja harjoittelun ja kouluttamisen avulla
- pyrkiikö kouluyhteisö itse tunnistamaan ja ratkaisemaan ongelmien aiheuttajia
- tuetaanko koulua riittävästi antamalla fyysisiä resursseja
- annetaanko koulussa turvallisuusparannuksista kannustavaa palautetta
- onko koulussa helppo palautteenantojärjestelmä, jota oppilaatkin voivat käyttää?
- selvittääkö koulu läheltä piti tilanteet ja onnettomuudet ja levitetäänkö saatu oppi tehokkaasti läpi koko koulun?
- analysoiko koulu ennalta turvallisuusriskit, kun hankitaan uusia tiloja, laitteita tai aloitetaan uusia toimintoja?
- tehdäänkö koulussa säännöllisesti omatoiminen koulun turvallisuustarkastus ja toimintojen turvallisuuskartoitus?

Koulun toimintaympäristö

- ovatko koulurakennus, piha-alue, liikuntapaikat, koulun huoltoalue jne. turvallisia?
- millainen on koulun sijainti liikenteellisesti?
- ovatko koululaisten koulumatkat turvallisia?
- terveystieteiden keskuksen, hammashoitolan sijainti ja matkat näihin

Koulun riski- ja turvallisuusanalyysit

- millaisia tapaturmia ja onnettomuuksia tapahtuu?
- missä tapaturmat sattuvat: sisällä, ulkona, koulupihalla?
- milloin tapaturmat sattuvat: välitunnilla, tunneilla, koulumatkoilla?
- tapaturmat sukupuolen mukaan?
- tapaturmat iän mukaan?
- päivitetäänkö analyysieja säännöllisesti?
- osallistuuko koko kouluyhteisö vaarojen arviointiin?
- tekeekö koulu johtopäätökset riskianalyyysien pohjalta ja toteuttaa parannusehdotukset?

KOULUN TURVALLISUUSTYÖN LAINSÄÄDÄNNÖLLINEN PERUSTA

Koululait määrittelevät oikeuden turvalliseen oppimisympäristöön. Koulutuksen järjestäjä on velvollinen huolehtimaan psyykkisen ja fyysisen ympäristön turvallisuudesta sekä ennalta ehkäisemään oppilaiden turvallisuutta uhkaavat tekijät ja olosuhteet.

Pelastuslaki (8§) velvoittaa koulun omatoimiseen varautumiseen erilaisten vaaratilanteiden varalta. Koulun tulee laatia pelastussuunnitelma. Koulun on ehkäistävä vaaratilanteiden syntymistä, varauduttava suojaamaan henkilöitä, omaisuutta ja ympäristöä vaaratilanteissa sekä varauduttava sellaisiin pelastustoimenpiteisiin, joihin se omatoimisesti kykenee. Koulun on toimitettava pelastussuunnitelma pelastuslaitokselle. Pelastuslaitokset neuvovat, opastavat ja antavat koulutusta pelastussuunnitelmien tekemisessä. Pelastusviranomaisten tehtävänä on ohjata omatoimisen varautumisen järjestelyjä sekä valvoa, että lakisääteiset vaatimukset täyttyvät. Pelastusviranomaisilta kannattaa kysyä neuvoja turvallisuuskoulutuksen ja poistumisharjoitusten järjestämiseksi.

MITÄ VOIN TEHDÄ KOULUN PALOTURVALLISUUDEN HYVÄKSI?

Jokainen koulussa työskentelevä, opiskeleva tai vieraileva - rehtori, opettajat, oppilaat, muu henkilöstö, kiinteistön omistaja tai haltija, koulun suojeluhenkilöstö, viranomaiset, järjestöt, oppilaitokset, asukasyhdistykset, vanhempainyhdistykset - voivat omalla toiminnallaan edistää turvallisuutta.

MITÄ KOULUSSA OPISKELEVA, TYÖSKENTELEVÄ TAI VIERAILEVA VOI TEHDÄ TURVALLISUUDEN HYVÄKSI?

- noudattaa varovaisuutta ja huolehtia muistakin ihmisistä, erityisesti lapsista ja rakennuksissa olevista henkilöistä, joiden toimintakyky on heikentynyt
- noudattaa pelastuslain paloturvallisuusmääräyksiä
- noudattaa koulun pelastussuunnitelmaa ja muita turvallisuuteen vaikuttavia määräyksiä ja ohjeita
- ilmoittaa vaaratilanteista turvallisuudesta vastaaville

MITÄ KOULUN YLLÄPITÄJÄ JA REHTORI VOI TEHDÄ TURVALLISUUDEN HYVÄKSI?

- noudattaa pelastuslain määräyksiä (omatoiminen varautuminen ja pelastussuunnitelma, rakennusten ja laitteiden paloturvallisuus ja käyttöturvallisuus, palotarkastus, nuohous)
- huolehtia, että koululla on pelastussuunnitelma
- edistää hyvää turvallisuuskulttuuria

MITÄ PELASTUSVIRANOMAISET VOIVAT TEHDÄ TURVALLISUUDEN HYVÄKSI?

- valistaa, neuvoa ja opastaa, mm. koulun turvallisuusvastaavaa ja oppilaita
- valvoa pelastuslain määräysten noudattamista
- seurata ja vaikuttaa paloturvallisuussäädösten kehittämiseen
- tehdä turvallisuusyhteistyötä muiden turvallisuusviranomaisten kanssa, muiden viranomaisten, asiantuntijoiden, pelastusalan järjestöjen, muiden järjestöjen, yritysten, laitosten ja taloyhtiöiden suojeluhenkilöstön kanssa

PELASTUSSUUNNITELMAN LAATIMISOHJEITA KOULULLE

Pelastussuunnitelman laatimisveloitteet tulevat pelastuslaista 468/2003 sekä valtioneuvoston asetuksesta pelastuslaista 787/2003.

Pelastuslain 8§ käsittelee omatoimista varautumista, jossa rakennuksen omistaja ja haltija teollisuus- ja liiketoiminnan harjoittaja, virasto, laitos ja muu yhteisö on asianomaisessa kohteessa ja muussa toiminnassaan velvollinen ehkäisemään vaaratilanteiden syntymistä, varautumaan henkilöiden, omaisuuden ja ympäristön suojaamiseen vaaratilanteessa ja varautumaan sellaisiin toimenpiteisiin, joihin ne omatoimisesti kykenevät. Edellä kerrotun mukaan on koulu siis velvollinen laatimaan pelastussuunnitelman.

Pelastuslain 9§ kertoo suunnitteluveloitteesta, joka koskee rakennuksia tai muita kohteita, jossa henkilö- ja paloturvallisuudelle tai ympäristölle aiheutuvan vaaran taikka mahdollisen onnettomuuden aiheuttamien vahinkojen arvioidaan olevan vakavat, on laadittava pelastussuunnitelma.

Pelastussuunnitelman sisällöstä antaa valtioneuvoston asetus tarkempia ohjeita. Asetuksen 9§ erottelee tarkasti rakennukset ja kohteet, joilla on velvoite laatia pelastussuunnitelma. Kouluja ja oppilaitoksia koskee 9§:n kohdat 4 ja 8.

Neljännessä kohdassa viitataan kokoontumis- ja liiketiloihin, jossa on runsaasti väkeä tai asiakkaita sekä yli 500 neliömetrin kouluihin. Kahdeksannessa kohdassa taasen yrityksiin, laitoksiin ja vastaisiin kohteisiin, joissa työntekijöiden ja samanaikaisesti paikalla olevien muiden ihmisten määrä on yleensä vähintään 30. Yleisesti koulut kuuluvat jompaankumpaan ryhmään ja näin ovat velvollisia laatimaan pelastussuunnitelman.

Pelastuslaki ohjeistaa mitä pelastussuunnitelman tulee pitää sisällään. Laissa ja säädöksissä ei ole määritelty tarkalleen millainen pelastussuunnitelman tulisi olla.

Pelastussuunnitelman tulee sisältää seuraavat asiat:

1. Ennakoitavat vaaratilanteet ja niiden vaikutukset
2. Toimenpiteet vaaratilanteiden ehkäisemiseksi
3. Poistumis- ja suojautumismahdollisuudet sekä sammutus- ja pelastustehtävien järjestelyt
4. Turvallisuushenkilöstö, sen varaaminen ja kouluttaminen sekä muun henkilöstön perehdyttäminen suunnitelmaan
5. Tarvittava materiaali, kuten alkusammutus-, pelastus-, ja raivauskalusto, henkilösuojaimet ja ensiaputarvikkeet sen mukaan kuin ennakoitujen vaaratilanteiden perusteella on tarpeen
6. Ohjeita erilaisia 1 kohdan mukaisesti ennakoituja onnettomuus-, vaara- ja vahinkotilanteita varten
7. Miten suunnitelmaan sisältyvät tiedot saatetaan asianomaisten tietoon

PELASTUSSUUNNITELMA JA PALOTURVALLISUUS

1. Ennakoitavat vaaratilanteet ja niiden vaikutukset

- Koulukohtainen riskianalyysi
  - rakennus
  - toiminnot esimerkiksi teknisen työn opetus
- Sisäiset ja ulkoiset riskit
- Poikkeusolojen vaikutukset riskeihin
- Vaaraa tuottavat aineet

2. Toimenpiteet vaaratilanteiden ehkäisemiseksi

- Turvallisuusohjeet
- Rakenteelliset varojärjestelmät, kuten rakenteellinen palonehkäisy ja muut henkilöturvallisuusratkaisut
  - automaattinen paloilmoitin
  - sprinklerisuojaus
  - poistumisreitit
- omatoiminen palotarkastusohje

3. Poistumis- ja suojautumismahdollisuudet sekä sammutus- ja pelastustehtävien järjestelyt

- Poistumisreitit
- Pelastustiet
- Väestönsuojat

4. Turvallisuushenkilöstö, sen varaaminen ja kouluttaminen sekä muun henkilöstön perehdyttäminen suunnitelmaan

- Vastuuhenkilöt
  - johto
  - turvallisuusjohtaja
  - työpisteiden vastaavat
    - muut organisaatio
- VAP (vapautus asepalveluksesta)
  - vapautukset haettava erikseen puolustusvoimilta
- Kouluttaminen
  - johto
  - muu henkilöstö
    - oppilaat
- Koulun turvallisuusorganisaatiomalli

5. Tarvittava materiaali, kuten alkusammutus-, pelastus-, ja raivauskalusto, henkilösuojaimet ja ensiaputarvikkeet sen mukaan kuin ennakoitujen vaaratilanteiden perusteella on tarpeen

- Olemassa oleva materiaali
- Hankittava materiaali
- Poikkeusolojen suojelumateriaali
  - henkilökohtaiset suojavälineet
    - suojanaamarit,
    - suoja-asut
  - tiedustelu- ja valvontavälineet (säteilymittari)

6. Ohjeita erilaisia 1 kohdan mukaisesti ennakoituja onnettomuus-, vaara- ja vahinkotilanteita varten

- Toimintaohjeet
  - tulipalo
  - sairaskohtaus / tapaturma

- häiriköinti
- luonnononnettomuus
- kaasuonnettomuus
- säteilyonnettomuus
- pommiuhka
- muu mahdollinen tapahtuma

7. Miten suunnitelmaan sisältyvät tiedot saatetaan asianomaisten tietoon

- Opettajien, oppilaiden ja muun henkilökunnan informointi ja perehdyttäminen

PELASTUSSUUNNITELMAN 13 TÄRKEÄÄ ELEMENTTIÄ

1. Rehtori on nimennyt turvallisuuspäällikön hoitamaan turvallisuusasioita
2. Päätös suunnitelman laatimisesta, aikataulusta sekä kuka suunnitelman laatii
3. Nimetään muut turvallisuudesta vastaavat henkilöt
4. Kartoitetaan riskit
5. Päätetään suunnitelman sisällöstä ja muodosta
6. Ohjeet vahinko- ja onnettomuustilanteiden ehkäisemiseksi
7. Toimintaohjeet onnettomuuksien varalle
8. Toimipisteisiin jaetaan ennalta ehkäisy- ja toimintaohjeet
9. Turvallisuus- ja suojeluvälineiden tarkistaminen
10. Henkilökunnan ja oppilaiden koulutuksen suunnittelu ja toteuttaminen
11. Yhteistoiminnan järjestäminen (viranomaiset, naapurit)
12. Rehtori hyväksyy suunnitelman ja sitoutuu noudattamaan sitä
13. Suunnitelma päivitetään säännöllisesti

ESIMERKKI

KOULUN PELASTUSSUUNNITELMAN SISÄLLYSLUETTELO

(Pelastussuunnitelmassa esitettävät asiat)

1. SUUNNITELMAN HYVÄKSYNTÄ JA TARKASTUKSET

- Päiväys ja allekirjoitus (suunnitelman hyväksyy, allekirjoittaa yleensä koulun rehtori)
- Suunnitelman viimeisin tarkistuspäivämäärä
- pelastuslaitoksen tarkastuskäyntien päivämäärät

2. SUUNNITELMAN TARKOITUS JA LAATIMISVELVOITE

SUUNNITELMA ON LAADITTAVA PELASTUSLAIN (8 § JA 9 §) JA – ASETUKSEN (10 § JA 11 §) VELVOITTAMANA.

- selvitys suunnitelman tarkoituksesta
- koulun turvallisuuskulttuurin esittely
- liittyminen muuhun koulussa tehtyyn turvallisuussuunnitteluun
- onko kouluun tehty pelastus-, valmius tai muu turvallisuuteen liittyvä suunnitelma?

3. KOULUN YLEISTIEDOT

- koulun nimi, osoite, puhelin
- koulun rehtori
- toimiala tai lyhyt kuvaus koulun toiminnasta
- toimitilojen koko (kerros, m²)
- yleiskuvaus rakennuksesta (puu-/kivirakennus, rakennusvuosi, kerrosluku jne.)
- jatkaako koulu toimintaa poikkeusoloissa?
- toiminnan keskeyttäminen: keskeyttämiseen tarvittava aika ja henkilöstö, onko toimintoja, joita ei voi keskeyttää?
- koulussa olevien henkilöiden määrät, esim. kerroksittain / osastoittain, eri vuorokaudenaikoina, suurin henkilömäärä / pienin henkilömäärä

Liitteeksi **rakennuspiirustukset:**

Asemapiirros, johon merkitään:

- hälytysajoneuvojen toimintamahdollisuudet pihalla (pelastustiet ja niiden merkintä, kääntöpaikat, portit)
- sammutusveden ottopaikat
- kokoontumispaikat
- tontin viemäriverkostopiirustukset

Pohjapiirrokset kerroksittain. Pohjapiirroksiin merkitään turvajärjestelyt:

- sammutus-, pelastus- ja ensiapuvälineiden sijainnit
- ulosmenokäytävät, varatiet ja hätäpoistumistiet
- hissit
- automaattiset turvalaitteet
- palohälytyspainikkeet ja käytäväpuhelimet
- palo-osastot, osastoivat palo-ovet
- rakennuksen paloluokka
- veden ja kaasun pääsulut, sähkön ja ilmastonin pääkytkimet
- varavoimalaitteet
- väestönsuojat ja tilapäiset suojapaikat
- johtopaikka onnettomuustilanteessa

Rakennuspiirroksiin merkitään myös arat ja vaaraa tuottavat kohteet kuten esim.

- palavien nesteiden, nestekaasun tai räjähdystarvikkeiden varastot, käyttöpaikat, määrät
- terveydelle tai ympäristölle vaarallisten kemikaalien säilytyspaikat ja määrät
- vaarallisten aineiden käyttölaitteet ja järjestelmät, kuten nestekaasulaitteet, -putkistot ja sulkuventtiilit
- viesti- ja tietoliikennelaitteistot ja muut tärkeät koneet ja laitteet

4. TURVALLISUUSORGANISAATIO (SUOJELUHENKILÖSTÖN VARAAMINEN JA KOULUTTAMINEN)

Turvallisuudesta vastaavien henkilöiden nimet, yhteystiedot, vastualueet turvallisuustyössä ja turvallisuuskoulutus.

- johtoryhmän henkilöt
- turvallisuussuunnittelusta ja -järjestelyistä vastaava/vastaavat henkilö/t
- toimintaryhmien (esim. sammutus- ja pelastaminen, ensiapu, vartiointi ja kulunvalvonta) vastuuhenkilöt
- varausmenettely (vap) poikkeusoloja varten (mikäli kohde jatkaa toimintaa poikkeusoloissa)

5. HENKILÖKUNNAN JA OPPILAIDEN TURVALLISUUSTIEDOTTAMINEN JA – KOULUTTAMINEN (MUUN HENKILÖSTÖN PEREHDYTTÄMINEN SUUNNITELMAAN)

koulutuksesta vastaava henkilö

- turvallisuuskoulutuksen toteuttaminen (millaista koulutusta, kuinka usein, mille henkilökuntaryhmälle)
- oppilaiden turvallisuuskoulutus
- poistumisharjoitukset

6. TURVALLISUUSMATERIAALIT (TARVITTAVA SUOJELUMATERIAALI)

Selvitys siitä, mitä materiaalia on hankittu, millaisia määriä ja missä säilytetään.

- ensiapuvälineistö
- sammutuskalusto
- pelastamisessa ja suojautumisesä tarvittavat välineet
- väestönsuojan materiaali
- suunnitelma materiaalin huollosta ja täydentämisestä

7. ONNETTOMUUSVAAROJEN TUNNISTAMINEN JA ARVIOINTI (VAARATILANTEET JA NIIDEN VAIKUTUKSET)

Yhteenvedo vaaratilanteista, jotka edellyttävät ennakkosuunnittelua ja varautumista ja joihin pelastussuunnitelmalla varaudutaan kuten

- tapaturmavaarat
- palovaaraa aiheuttavat tekijät
- vaaraa aiheuttavat kemikaalit
- rikokset
- kunnallistekniikan häiriöt
- tietoturvallisuus ...

8. ONNETTOMUUKSIEN EHKÄISY JA SUOJAUTUMINEN (TOIMENPITEET VAARATILANTEIDEN EHKÄISEMISEKSI JA SUOJAUTUMISMAHDOLLISUUDET)

8.1 Palonehkäisy

Rakenteellinen palonehkäisy

- rakennuksen paloluokka, palovaarallisuusluokka, palo-osastojen tuntiluokka
- poistumistiet, turva- ja merkkivalaistus:
  - o keskuksen sijainti
  - o laitteiden hoitaja yhteystietoineen
- automaattinen paloilmoin / palohälytin (-varoitin) järjestelmä:
  - o keskuksen tyyppi ja sijainti
  - o suojatut alueet, ilmaisimien tyyppi (savu, lämpö, muu)
  - o hälytyspainikkeiden sijainti

- hälytyksen ohjautumispaikka
- paloilmoittimen hoitaja ja varahenkilö
- automaattinen sammutuslaitteisto:
  - sammutuslaitoksen sijainti
  - suojatut alueet
  - sammutuslaitoksen hoitaja ja varahenkilö
- savunpoisto:
  - eri tilojen savunpoistomahdollisuudet
  - ulos johtavien käytävien savunpoisto
  - savunpoistoluukkujen sijainti ja toimintaperiaate
  - käsilaukaisulaitteen sijainti
  - laitteiden hoitaja yhteystietoineen

Kiinteistön hoito- ja huoltotoimenpiteet

- tulitöiden valvontasuunnitelma
- raivaus ja jälkivahinkojen torjunta

Viranomaistarkastukset ja muut tarkastukset:

- palotarkastus
- koneiden ja laitteiden tarkastukset

Koulun toiminta tulipalojen ehkäisemiseksi

- päivittäistä paloturvallisuutta koskevat ohjeet
- omatoiminen palotarkastusohje
- tuhopolttojen torjunta

8.2 Vaaralliset kemikaalit

- varastoitavat ja käytettävät kemikaalit ja niiden määrät
- käyttöturvallisuustiedotteet
- vastuuhenkilöt
- viranomaistarkastukset ja -luvat
- kuvaus prosessista
- ympäristöturvallisuus

Jos vaarallisten kemikaalien käsittely tai varastointi on laajamittaista, on tehtävä vaarallisten kemikaalien teollisesta käsittelystä ja varastoinnista annetun asetuksen (59/1999) mukaiset selvitykset.

8.3 Työsuojelu ja ensiapuvalmius

- lyhyt selvitys työsuojelu- ja ensiapujärjestelyistä
- työtapaturmien estämistä koskevat ohjeet

8.4 Murtosuojaus

- rakenteellinen suojaus:
  - lukitukset
  - ovien ja ikkunoiden suojaus
  - aidat
  - valaistus...
- tekninen suojaus:
  - hälytys- ja valvontajärjestelmät...
- toiminnallinen turvallisuus:
  - vartiointi,
  - avainten hallinta...

8.5 Tietoturvallisuus

- tietoaineistojen turvaaminen (käsittely, jakelu, säilytys, hävittäminen ...)
- tietosuoja/henkilötietojen käsittely
- tietoteknillinen turvallisuus (sähköposti, internetin ja tietoverkkojen käyttö, puhelin ja fax.)
- virustorjunta
- toiminnan jatkuvuuden turvaaminen (ohjeistojen, ohjelmien, tietojen, tiedostojen varmistukset)

8.6 Ympäristöturvallisuus

- ympäristövaikutusten arviointi
- ilmoitus- ja lupamenettelyt
- meluntorjunta ja maisemansuojelu
- omasta toiminnasta aiheutuvat ympäristövahinkoriskit
- ulkopuoliset, omaan toimintaan, henkilöstöön tai kiinteistöön vaikuttavat ympäristöriskit

8.7 Kiinteistön huolto

- kiinteistön ja tuotantolaitteistojen huoltojärjestelyt, huoltopäiväkirja
- sähkönjakelu ja varavoima
- vesi- ja viemärilaitteet: pääsulkujen sijainti
- Ilmastointi: konehuoneen ja ohjauslaitteen sijainti
- jätehuolto ja ongelmajätteet
- hissit

8.8 Väestönsuojat

- sijainti, suojaluokka, pinta-ala ja suojapaikkojen määrä
- väestönsuojan hoidosta vastaava henkilö
- suojan avaimen säilytyspaikka
- väestönsuojan huolto-ohje
- koska suoja viimeksi tarkastettu ja huollettu
- kuntoonlaitto-ohje poikkeusoloja varten
- väestönsuojan materiaali
- lähimmän yleisen väestönsuojan osoite

Jos väestönsuojaa ei ole tai siinä ei ole tarpeeksi tilaa, on tehtävä suunnitelma tilapäisen suojatilan kunnostamiseksi

- sijainti, pinta-ala, suojatilaan mahtuva henkilömäärä
- tarvittava rakennus- ja tiivistysmateriaali
- ilmanvaihdon järjestäminen
- kunnostusohje

9. TOIMINTAOHJEET ONNETTOMUUSTILANTEIDEN VARALTA (SUUNNITELMA TOIMINNASTA ERILAISISSA ONNETTOMUUS-, VAARA- JA VAHINKOTILANTEISSA)

9.1 Sisäiset hälytysjärjestelyt

Selvitetään, kuinka tieto tulipalosta tai muusta uhkaavasta vaarasta saadaan nopeasti kaikille rakennuksessa oleville.

9.2 Rakennuksesta poistuminen

Selvitetään, kuinka henkilökunta ja muut rakennuksessa olevat poistuvat hätätilanteessa rakennuksesta. Kokoontumispaikka. Otetaanko jotain mukaan, sammutetaanko koneet?

9.3 Hätäilmoituksen teko

Järjestelyt hätäilmoituksen tekemistä varten. Puhelimet, puhelinnumerot, hälytyspainikkeet

9.4 Toiminta tulipalon sattuessa

9.5 Toiminta tapaturman tai sairauskohtauksen sattuessa

9.6 Toiminta ympäristölle tai terveydelle vaarallisen aineen aiheuttaman onnettomuuden sattuessa

9.7 Toiminta kaasuvaaratilanteessa

9.8 Toiminta säteilyvaaratilanteessa

9.9 Toiminta väestönsuojaan suojauduttaessa

9.10 Toiminta rikoksen sattuessa

9.11 Toiminta sähkö-, vesi- ja lämmityskatkon sattuessa

9.10 Toiminta pommiuhan sattuessa

10. Turvallisuusyhteistyö pelastuslaitoksen kanssa

Pelastuslaitoksen yhteystiedot.

Pelastuslaitoksen palvelut

- poistumisharjoitukset
- turvallisuusopetus
- palotarkastus

Kuinka kauan ulkopuolisen avun (palokunta, sairaankuljetus) tulo kestää?

Hälytysajoneuvojen pääsy ja toimintamahdollisuudet koulun alueella.

Poikkeusoloissa perustettavien johtopaikkojen yhteystiedot (kunnan johtokeskus, suojelulohko)

PELASTUSSUUNNITELMA JA YHTEISÖJEN TURVALLISUUSTYÖ

TURVALLISUUSTYÖ ON USEIDEN ASIOIDEN YHTEENSOVITTAMISTA JA YHTEISTYÖTÄ MONIEN TOIMIJOIDEN KANSSA.

Hyvään turvallisuuskulttuuriin kuuluu, että

- erilaiset yhteisöt ja ihmiset haluavat ja osaavat ottaa turvallisuusasiat huomioon jokapäiväisessä toiminnassaan
- turvallisuustyötä tehdään kiinteässä yhteistyössä viranomaisten, yhteisöjen ja asukkaiden kanssa

Pelastustoimen perustavoitteena on estää onnettomuudet ennalta. Onnettomuuksien kuitenkin sattuessa pelastustoimen on kyettävä antamaan apua nopeasti ja tehokkaasti. Toiminnassa varaudutaan myös erilaisten häiriötilanteiden ja poikkeusolojen varalta. Onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja turvallisuuden ylläpitämiseksi pelastustoimi tekee yhteistyötä muiden viranomaisten sekä alueella olevien yhteisöjen ja alueen asukkaiden kanssa.

Pelastuslakiin on kirjattu useita sekä pelastusviranomaisia että jokaista ihmistä velvoittavia määräyksiä. Yksittäisten ihmisten, kiinteistön omistajien, yritysten ja laitosten tulee varautua omatoimisesti vaaratilanteisiin. Jokainen ihminen voi myös varautua omatoimisesti vaaratilanteiden ja onnettomuuksien varalta. Omatoimiseen varautumiseen pelastuslaki velvoittaa rakennuksen omistajat tai haltijat, teollisuus- ja liiketoiminnan harjoittajat, virastot, laitokset ja muut yhteisöt.

OMIN TOIMENPITEIN YHTEISTYÖSSÄ ERI TOIMIJOIDEN KANSSA (Yhteisöjen omatoiminen varautuminen)

Ehkäistään etukäteen vaaratilanteet rakennuksessa ja yhteisön eri toiminnoissa

Tämä edellyttää, että rakennukseen ja eri toimintoihin liittyvät vahinko- ja onnettomuusvaarat ja niiden vaikutukset on selvitetty ja tiedostettu.

Yhteisössä on suunniteltu etukäteen, miten taataan ihmisten turvallisuus

Miten vaarat pyritään estämään ennalta? Miten toimitaan vaaratilanteessa ja miten toimintaa voidaan jatkaa erilaisissa häiriötilanteissa.

On varauduttu suorittamaan sellaiset pelastustoimenpiteet, joihin omatoimisesti kyetään

- Hälytys- ja toimintaohjeet on laadittu.
- Rakennuksesta poistuminen on suunniteltu.
- Henkilöstö on koulutettu.
- Tarpeellinen välineistö on hankittu.

On pärjättävä omatoimisesti, kunnes ambulanssi, palokunta tai poliisi saapuu paikalle!

TURVALLISUUSTYÖN LÄHTÖKOHTINA OVAT TAHTO JA KYKY

Jokaisella on oikeus työskennellä turvallisessa yhteisössä. Hyvä turvallisuuskulttuuri näkyy siinä, miten viralliset ja epäviralliset säännöt, toiminta- ja käyttäytymismallit sekä arvot ja periaatteet toteutuvat käytännössä. On tärkeätä, että yhteiset päämäärät kirjataan. Turvallista yhteisöä rakennetaan henkilöstön yhteisin ponnistuksin. Omat tiedot turvallisuusasioista, taidot toimia oikein hätätilanteessa ja oikea asenne saattavat pelastaa henkiä.

Turvallisen yhteisön aikaansaaminen edellyttää

- että ongelmien havaitsemista ja ennakoivaa poistamista arvostetaan,
- sen tiedostamista, että jokainen yhteisössä voi vaikuttaa omaan ja toisten turvallisuuteen,
- että yhteisössä huolehditaan rakennuksen ja toimintojen turvallisuudesta,
- että yhteisössä on hyvin toimiva avunantojärjestelmä (kaikki tietävät mistä saa apua ja osaavat toimia hätätilanteessa) ja jatkohoito tapaturma- ja onnettomuustilanteissa.

Yhteisön turvallisuusvastaava

- on raportointivastuussa johdolle
- toimii yhteyshenkilönä eri toimijoiden välillä, mm. pelastuslaitokseen
- lisäksi yhteisössä tarvitaan turvallisuustyön strategia ja
- virallinen turvallisuustyötä tekevä elin

Henkilöstön osallistuminen ja vaikutusmahdollisuudet turvallisuustyössä

- henkilöstöä tulee kannustaa turvallisuustyöhön
- henkilöstö tietää usein parhaiten, missä riskit ovat ja heiltä saa hyviä parannusehdotuksia
- henkilöstöllä on oma edustaja yhteisön turvallisuuselimestä

Keskustelu auttaa tunnistamaan yhteisön riskejä

- Mitä tapahtui?
- Miksi tapahtui?
- Miten tapahtui?
- Milloin tapahtui?

TURVALLISUUDEN EDISTÄMINEN YHTEISÖISSÄ

Turvallisuuden kannalta arvioidaan rakennus ja kaikki toiminnot:

- yhteisön turvallisuuskulttuuri
- työyhteisön ilmapiiri
- henkilöturvallisuus
- pihan turvallisuus
- toiminnan turvallisuus
- turvalaitteiden hoito ja huolto (turva- ja merkkivalaistus, paloilmoinin, automaattinen sammutuslaitteisto, palo-ovet)
- liikenneturvallisuus ja työmatkat
- rakennuksen turvallisuus
- työturvallisuus
- paloturvallisuus (omatoiminen palotarkastusohje, siisteys ja järjestys, sähköturvallisuus, tuhopolttojen torjunta, palotarkastukset, päivittäistä paloturvallisuutta koskevat ohjeet, rakennuksen paloturvallisuus)
- sähköturvallisuus
- vaarallisten kemikaalien säilytys ja käyttö
- ympäristöturvallisuus

- tuoteturvallisuus
- rikosten ehkäisy (ilkivalta, murrot, tuhopoltto)
- kiinteistön hoito ja huolto

Turvallisuustyön nykytilanne

- mitä turvallisuustyötä yhteisö tekee?
- tilastoidaanko tapaturmat, läheltä piti tilanteet ja onnettomuudet?
- vahvistetaanko oikeita toimintatapoja harjoittelun ja kouluttamisen avulla
- pyrkiikö yhteisö itse tunnistamaan ja ratkaisemaan ongelmien aiheuttajia
- tuetaanko turvallisuustyötä riittävästi
- annetaanko turvallisuusparannuksista kannustavaa palautetta
- onko yhteisössä helppo palautteenantojärjestelmä
- selvitetäänkö läheltä piti tilanteet ja onnettomuudet ja levitetäänkö saatu oppi tehokkaasti läpi koko yhteisön?
- analysoidaanko yhteisössä ennalta turvallisuusriskit, kun hankitaan uusia tiloja, laitteita tai aloitetaan uusia toimintoja?
- tehdäänkö yhteisössä säännöllisesti omatoiminen turvallisuustarkastus ja toimintojen turvallisuuskartoitus?

Riski- ja turvallisuusanalyysit

- millaisia tapaturmia ja onnettomuuksia tapahtuu?
- missä tapaturmat ja onnettomuudet sattuvat: sisällä, ulkona, pihalla?
- milloin tapaturmat ja onnettomuudet sattuvat
- tapaturmat sukupuolen mukaan?
- tapaturmat iän mukaan?
- päivitetäänkö analyysieja säännöllisesti?
- osallistuuko koko yhteisö vaarojen arviointiin?
- tehdäänkö johtopäätökset riskianalyysien pohjalta ja toteutetaanko parannusehdotukset?

MITÄ VOIN TEHDÄ TURVALLISUUDEN HYVÄKSI?

Jokainen yhteisössä työskentelevä, vieraileva, kiinteistön omistaja tai haltija, turvallisuushenkilöstö, viranomaiset jne. voivat omalla toiminnallaan edistää turvallisuutta.

MITÄ YHTEISÖSSÄ TYÖSKENTELEVÄ TAI VIERAILEVA VOI TEHDÄ TURVALLISUUDEN HYVÄKSI?

- noudattaa varovaisuutta ja huolehtia muistakin ihmisistä, erityisesti lapsista ja rakennuksissa olevista henkilöistä, joiden toimintakyky on heikentynyt
- noudattaa pelastuslain paloturvallisuuteen ja onnettomuuksien ehkäisyyn liittyviä määräyksiä
- noudattaa pelastussuunnitelmaa ja muita turvallisuuteen vaikuttavia määräyksiä ja ohjeita
- ilmoittaa vaaratilanteista turvallisuudesta vastaaville

MITÄ YHTEISÖ (YRITYS, ASUINTALO, VIRASTO YM.) VOI TEHDÄ TURVALLISUUDEN HYVÄKSI?

- edistää hyvää turvallisuuskulttuuria
- noudattaa pelastuslain määräyksiä (omatoiminen varautuminen ja pelastussuunnitelma, rakennusten ja laitteiden paloturvallisuus ja käyttöturvallisuus, palotarkastus, nuohous)
- huolehtia, että yhteisöllä on pelastussuunnitelma, jota noudatetaan ja kehitetään

MITÄ PELASTUSVIRANOMAISET VOIVAT TEHDÄ TURVALLISUUDEN HYVÄKSI?

- valistaa, neuvoa ja opastaa
- antaa koulutusta pelastussuunnitelmien tekemisessä

- valvoa pelastuslain määräysten noudattamista
- ohjata omatoimisen varautumisen järjestelyjä
- seurata ja vaikuttaa paloturvallisuussäädösten kehittämiseen
- tehdä turvallisuusyhteistyötä muiden turvallisuusviranomaisten kanssa, muiden viranomaisten, asiantuntijoiden, pelastusalan järjestöjen, muiden järjestöjen, yritysten, laitosten ja taloyhtiöiden suojeluhenkilöstön kanssa

PELASTUSLAIN (8§) VELVOITTEET OMATOIMISEEN VARAUTUMISEEN

Omatoiminen varautuminen koskee

- rakennuksen omistajaa tai haltijaa
- teollisuus- ja liiketoiminnan harjoittajaa
- virastoa tai laitosta
- muuta yhteisöä

Omatoimisesti tulee varautua

- rakennuksessa (kohteessa) sattuvien vaarojen varalta
- toiminnasta aiheutuvien vaarojen varalta

Omatoimisesti yhteisössä varaudutaan ehkäisemään, suojaamaan ja pelastustoimenpiteisiin

- on ehkäistävä vaaratilanteiden syntymistä
- varauduttava suojaamaan henkilöitä, omaisuutta ja ympäristöä vaaratilanteissa
- varauduttava sellaisiin pelastustoimenpiteisiin, joihin omatoimisesti kyetään.

Suunnittelun tavoite – pelastussuunnitelma

- pelastussuunnitelma on laadittava jos
  - aiheutuva vaara tai onnettomuus arvioidaan vakavaksi
  - henkilöturvallisuudelle, paloturvallisuudelle tai ympäristölle
- pelastussuunnitelma on tehtävä mm.
  - asuinrakennuksiin, joissa on vähintään 5 asuinhuoneistoa
  - sairaaloihin, vanhainkoteihin, hoitolaitoksiin
  - hotelleihin, asuntoloihin, lomakylpiin, leirintäalueille
  - kokoontumis- ja liiketiloihin
  - suurehkoihin tuotanto-, varasto- ja maataloustuotantotiloihin
  - yrityksiin ja laitoksiin, joissa samanaikaisesti paikalla olevien ihmisten määrä on yleensä vähintään 30 (mm. kouluihin, työpaikoille)
  - yleisötapahtumiin, joissa on suuri määrä osallistujia, esim. konsertit

Pelastussuunnitelman sisältö

- ennakoitavat vaaratilanteet ja niiden vaikutukset
- toimenpiteet vaaratilanteiden ehkäisemiseksi
- poistumismahdollisuudet
- suojautumismahdollisuudet
- sammutus- ja pelastustehtävien järjestelyt
- turvallisuushenkilöstö, sen varaaminen ja kouluttaminen
- muun henkilöstön tai asukkaiden perehdyttäminen suunnitelmaan
- tarvittava materiaali kuten alkusammutus-, pelastus- ja raivauskalusto, henkilösuojaimet ja ensiaputarvikkeet (vaaratilanteiden mukaan arvioidut)
- ohjeet ennakoituja vaara- ja onnettomuustilanteita varten
- miten suunnitelmaan sisältyvät tiedot saatetaan asianomaisten tietoon
- otettava huomioon kohteen tavanomaisesta poikkeava käyttö

Pelastussuunnitelman näkyminen yhteisön toiminnassa

- pelastussuunnitelma on pidettävä ajan tasalla
- suunnitelmasta on tiedotettava asukkaille, työntekijöille ja kaikille suunnitelman toimeenpanoon osallistuville
- suunnitelma tai sen yhteenveto toimitetaan pelastusviranomaisille näiden antamien ohjeiden mukaisesti

Pelastusviranomaiset valvovat pelastussuunnitelmia

- palotarkastaja valvoo, että rakennus, sen ympäristö ja muut olosuhteet ovat turvalliset ja että kiinteistössä on varauduttu onnettomuuksien ehkäisyyn, vahinkojen torjuntaan ja väestönsuojeluun
- palotarkastajalla on mahdollisuus antaa korjausmääräys tai uhkasakko

PELASTUSLAKI VELVOITTAÄ VARAUTUMAAN VAARA- JA ONNETTOMUUSTILANTEIDEN VARALTA

21§ Rakennusten yleinen paloturvallisuus

22§ Rakennusten ja laitteiden käyttöturvallisuus

23§ Huolellisuusvaatimus

24§ Avotulen teko

28§ Jokaisen toimintavelvollisuus

29§ Palovaroittimet

46§ Velvollisuus osallistua pelastustoimintaan

60§ Väestönsuojan rakentamisvelvollisuus uudisrakentamisen yhteydessä

